

Hiidenheimo Elli

Elli Hiidenheimo (1883–1950) – sosiaalitoimen ja politiikan vaikuttaja, kansanedustaja

Koti ja opiskelu

Sofia Elisabeth (Elli) Hiidenheimo (aik. Tavastähti, ent. Tawaststjerna) syntyi 19.1.1883 Hämeenlinnassa. Hänen vanhempansa olivat historiantutkija ja hallintovirkamies, myöh. valtioneuvos Werner Nikolaus Tawaststjerna (1848–1936) ja Hilma Elisabet (Mimmi) Pesonius (1852–1898). Werner Tawaststjerna oli innokas suomalaisuusaatteen kannattaja ja sen johdosta tytärkin muutti nimensä vuonna 1906 Tavastähdeksi, ainoana suvustaan.

Ylioppilaaksi Elli Tavastähti tuli Helsingin Suomalaisesta Yhteiskoulusta vuonna 1902 ja valmistui kansakoulunopettajaksi Heinolan seminaarista vuonna 1903. Sen jälkeen hän oli tuntiopettajana Helsingin Suomalaisen Yhteiskoulun valmistavassa koulussa vuosina 1905–1906.

Virkanainen

Elli Tavastähti toimi Suomen Opiskelevan Nuorison Raittiusliiton sihteerinä vuosina 1907–1908 ja uudelleen vuosina 1916–1917. Hän oli myös liiton keskustoimikunnan jäsen vuosina 1908–1922. Välillä Elli Tavastähti suoritti puutarhanhoidon kesäkurssin Järvenpään puutarhakoulussa vuonna 1911, toimi puutarha-alan tehtävissä vuosina 1912–1913 ja suoritti Sippolan Puutarha- ja Maatalouskoulun lähes kaksi vuotta kestävä opettajatarkurssin vuosina 1913–1914. Sen lisäksi Elli Hiidenheimo hankki sekä tietopuolista että käytännön perehtyneisyyttä pienten lasten hoidossa.

Vuonna 1918 Elli Tavastähti valittiin sosiaalihallituksen naispuolisen köyhäinhoidon apulaistarkastajan virkaan, joka muuttui myöhemmin sosiaaliministeriön köyhäinhoidon apulaistarkastajan viraksi. Siitä hän erosi vuonna 1929 avioliittoon mennessään. Viran hoitoon liittyen hän kirjoitti mm. vuonna 1921 kirjasen "Kymmenen käskyä mielisairasten hoitajille yksityiskodeissa" sekä vuonna 1924 "Köyhäinhoidon käsikirjan".

Kansanedustaja

Suomen Naisyhdistykseen Elli Tavastähti liittyi jo nuorena ja tuli sen kautta mukaan Suomalaisen Puolueen toimintaan. Hänen poliittinen uransa alkoi, kun hänet Suomen Opiskelevan Nuorison Raittiusliiton sihteerinä ollessa valittiin lokakuun alussa 1917 Suomalaisen Puolueen

kansanedustajaksi Hämeen läänin pohjoisesta vaalipiiristä. Hän oli eduskunnan jäsenenä vuosina 1917–1918.

Elli Tavastähti kuului Kansalliseen Kokoomuspuolueen perustajiin vuonna 1918. Maaliskuussa 1919 pidetyissä eduskuntavaaleissa Elli Tavastähti valittiin Kokoomuspuolueen kansanedustajaksi Hämeen läänin pohjoisesta vaalipiiristä ja toistamiseen vuonna 1924, joten hän oli puolueen kansanedustajana vuosina 1919–1921 ja 1924–1926. Kansanedustajana hän osallistui erityisesti sosiaalihuoltoa ja lastensuojelua koskevien asioiden käsittelyyn. Kokoomuspuolueessa Elli Tavastähdestä tuli merkittävä vaikuttaja. Hänet valittiin vuonna 1924 puolueen Naisjärjestöjen liiton eli Kokoomuksen Naisten puheenjohtajaksi, jota tehtävää hän hoiti aina vuoteen 1949 saakka. Kun Naisjärjestöjen liitto otti vuonna 1923 julkaistavakseen lehden Suomen Nainen, tuli Elli Tavastähdestä sen pitkäaikainen avustaja ja tukija.

Kansalaisjärjestöt

Elli Tavastähti oli Kenraali Mannerheimin Lastensuojeluliiton liittoneuvoston jäsen vuosina 1920–1929 sekä työvaliokunnan (vuodesta 1951 keskushallitus) jäsen vuosina 1921–1938. Myöhemmin hän oli työvaliokunnan varapuheenjohtaja vuosina 1939–1950 ja liittoneuvoston varapuheenjohtaja vuosina 1949–1950.

Lastenlinnassa annettiin Elli Tavastähden aloitteesta lastenhoidon opetusta sosiaalihuollituksen köyhäintalojen johtajatartutkintoihin osallistuville. Hänen erityisen mielenkiintonsa kohteena olivat lastenkotien ja kodinhoitajatoiminnan kehittäminen. Hän oli myös käynnistäjänä Lastenkotienjohtajatyöryhdyksen perustamisessa.

Elli Tavastähti oli Suomen Punaisen Ristin lehden toimittaja vuosina 1927–1929. Hänellä oli sekä Kenraali Mannerheimin lastensuojelu-liiton että Suomen Punaisen Ristin piirissä läheiset ja luottamukselliset suhteet kenraali C. G. E. Mannerheimiin. Elli Tavastähti kuului rajaseudun sairasmajahanketta valmistelevaan erityistoimikuntaan.

Kirjallisuuden ja taiteen harrastus

Elli Tavastähti oli aloittanut kirjalliset harrastuksensa jo oppikouluaikana. Hän julkaisi salanimellä Anni Sorainen romaanin "Merenneito" (1915, Kustannusosakeyhtiö Kirja) sekä salanimellä E. Hämeenlinna näytelmän "Viidenkymmenen villitys" (1925). Lisäksi häneltä on ilmestynyt näytelmä "Lapsi huutaa eli Lastenhoitajaa haetaan" (1925). Painetussa vihkosessa on lisäksi runo "Lapsen päivä" lasten lausuttavaksi. Myös kuvaamataito kuului Elli Tavastähden harrastuksiin. Hän on tehnyt joitakin herkkiä vesiväri- ja öljytöitä, ja eduskuntavuosiensa ajan hän piirsi luonnosvihkoihinsa osuvia karikatyyrejä useista kansanedustajista sekä virkamiehistä.

Avoliitto

Vihtiläisen kunnallisneuvoksen Artturi Hiidenheimon (1877–1956) ensimmäinen puoliso Fanny Hiidenheimon (o.s. Ojanen) kuoli vuonna 1928 pitkällisen sairauden jälkeen. Kun Artturi Hiidenheimon alkoi suunnitella uudelleen avioitumista, kohdistui hänen valintansa Elli Tavastähteen, johon hän oli tutustunut alun perin heidän yhteisten eduskuntavuosiensa aikana. Elli Tavastähti ja Artturi Hiidenheimon vihittiin avioliittoon kesäkuussa 1929, jolloin aikaisemmasta virkanaisesta tuli maatalon emäntä. Oravalan maatalouden hoito siirtyi vuoden 1932 alusta talon ainoalle pojalle, maatalousteknikoksi valmistuneelle Antti Hiidenheimolle. Näin Elli Hiidenheimolla oli nyt mahdollisuus elää Oravalassa vapaana maatalouteen kuuluvista tehtävistä sekä hoitaa omia tehtäviään ja velvollisuuksiaan myös kodin ulkopuolella.

Oravalassa Elli Hiidenheimo hoiti taloudessaan emännän velvollisuuksia ja toimi puolisonsa kansakouluikäisten lastenlasten opettajana "mummonkoulussa". Hänellä oli omana harrastuksena puutarhan hoito. Oravalan raivattiin talon lähelle uusi puutarhamaa, jossa kasvoi keittiökasvien lisäksi puutarhamansikoita, vadelmia, raparperia ja herukoita. Taimien ja tomaattien kasvattamista varten rakennettiin myös taimilava ja pieni kasvihuone.

Elli Hiidenheimo käytti kirjallisia kykyjään myös Oravalan hyväksi. Hän teki suuren työn viimeistelllessään Kaarle Soikkelin alun perin kirjoittaman Oravalan sukutilan historiikin, joka oli jäänyt kesken kirjoittajan kuoltua vuonna 1932. Sen lisäksi Elli Hiidenheimo kirjoitti 1930-luvulla puhtaaksi Artturi Hiidenheimon muistelmat vuoden 1918 tapahtumista ja isoäidistään Maria Charlotta Wichtmanista.

Vapaaehtoinen järjestötoiminta Vihdissä

Kenraali Mannerheimin Lastensuojeluliiton Vihdin osasto sai kunnanvaltuuston virallisen tuen kesällä 1929, tosin Vihdin Lastensuojeluliiton nimellä. Silloin valtuusto nimesi kunnan edustajiksi Lastensuojeluliiton Vihdin osastoon rouva Aili Palojärven ja kunnallisneuvoksetar Elli Hiidenheimon. Heidät valittiin myöhemmin vuonna 1932 myös kunnan tuberkuloosirahaston toimikuntaan.

Elli Hiidenheimo oli Vihdissä Kenraali Mannerheimin Lastensuojeluliiton paikallisosaston puheenjohtajana vuodesta 1931 vuonna 1950 sattuneeseen kuolemaansa asti. Sodan jälkeen puheenjohtajan tehtävä oli varsin vaativa mm. kummikuntatoiminnan johdosta. Liiton aloittama kummikuntatoiminta loi pohjan Vihdin kunnalliselle kummikuntatoiminnalle, joka käynnistyi vuonna 1955.

Vihdin maatalouskerhoyhdistys perustettiin vuonna 1929. Ainakin vuodesta 1932 johtokuntaan kuuluivat kunnallisneuvos Artturi Hiidenheimo ja kunnallisneuvoksetar Elli Hiidenheimo. Yhdistys rekisteröitiin ilmeisesti vasta 1938 ja silloin se myös liittyi Maatalouskerho-liiton jäseneksi. Elli ja Artturi Hiidenheimo olivat myös vuonna 1938 valitussa johtokunnassa.

Kunnallinen ja seurakunnallinen toiminta Vihdissä

Elli Hiidenheimo valittiin vuonna 1937 Kokoomuspuolueen edustajana uuden lain mukaiseen kunnan huoltolautakuntaan. Hän oli lautakunnan varapuheenjohtaja vuosina 1937–1948 ja Leponiemen lastenkodin johtokunnan jäsen vuosina 1937–1940. Elli Hiidenheimon kirjoittama "Kertomus Vihdin pitäjän köyhäinhoidosta (1738–1865)" ilmestyi Vihdin kunnan julkaisemana vuonna 1939.

Vihdin seurakunnan kirkkoneuvostossa Elli Hiidenheimo oli maallikkojäsenenä vuodesta 1936 joulukuussa 1950 tapahtuneeseen kuolemaansa saakka.

Kokoomuspuolueen vaikuttaja

Oravalassa asuessaan Elli Hiidenheimo jatkoi toimintaansa Kokoomuspuolueessa. Hän oli Kokoomuspuolueen valtuuskunnan varajäsen vuosina 1932–1933 sekä jäsen vuosina 1934–1942, 1944–1948 ja 1950. Hän oli myös työvaliokunnan jäsen vuosina 1943–1948. Hän sai vuonna 1948 puolueen ansiomerkin ensimmäisten joukossa.

Elli Hiidenheimo oli edelleen puolueen Naisjärjestöjen liiton eli Kokoomuksen Naisten puheenjohtaja vuodesta 1924 alkaen ja hoiti tehtävää yli neljännesvuosisadan ajan, eroten siitä vasta vuonna 1949, jolloin hänet valittiin liiton kunniapuheenjohtajaksi. Hän edusti Kokoomuspuoluetta

ja sen Naisjärjestöä monin tavoin eri tilaisuuksissa puhujana ja kokousedustajana sekä kotimaassa että ulkomailla.

Suomen Naiset -lehden avustajana jatkuvasti toimineesta Elli Hiidenheimosta tuli lehden päätoimittaja vuosien 1940–1941 ajaksi ja sen jälkeen hän oli lehden toimituskunnan jäsen vuodesta 1942 kuolemaansa saakka. Hän kirjoitti siihen mm. "Heijastuksia" -otsikoituja pakinoita nimimerkillä Harrastelija. Ne olivat lukijakunnan suuresti arvostamia. Kokoomuksen Naisjärjestön tilaisuudessa 5.11.1949 paljastettiin Elli Hiidenheimon muotokuva. Hän oli silloin toiminut järjestön puheenjohtajana 26 vuoden ajan. Muotokuvan oli maalannut Helny Tigerstedt ja paljastuspuheen piti Vera Linkomies.

Sotavuosien tehtävät

Elli Hiidenheimo osallistui Vihdissä Lotta Svärd -järjestön paikallisosaston toimintaan. Talvisodan alkuvaiheessa hän sai ruveta puhelin-keskuksen päivystäjäksi ja vuonna 1941 hänestä tuli Lotta Svärd paikallisosaston puheenjohtaja vuoteen 1944 saakka. Lotat olivat mukana myös aseveljien aloittamassa sodan uhrien avustustoiminnassa. Lottatehtävien ohella Elli Hiidenheimo osallistui monin tavoin Helsingistä evakuoitujen ja Karjalan siirtoväen huoltotoimintaan. Hän oli myös puhujana rintamamiesten ja karjalaisten vastaanottojuhlassa vuonna 1940. Kenraali Mannerheimin Lastensuojeluliiton luottamushenkilönä hän otti osaa Oravalan lähellä olevaan Hiidenlinnaan evakuoitujen lastenkotilasten huoltamiseen. Tasavallan Presidentti Mannerheim myönsi Elli Hiidenheimolle 1.2.1946 Muistomitalin inhimillisestä auliudesta vuosien 1941–1944 sotien johdosta.

Elli Hiidenheimon muistorahastot

Elli Hiidenheimo kuoli sappileikkauksen jälkeen kotiin pääsyä seuranneena yönä Vihdissä 19.12.1950. Artturi Hiidenheimo kunnioitti puolisonsa muistoa toteuttamalla tämän testamentissaan esittämät toivomukset. Artturi Hiidenheimo lahjoitti huomattavat rahasummat Vihdin Yhteiskoulun ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton Vihdin osaston toiminnan tukemiseksi. Vihdin Yhteiskoulun hyväksi lahjoitetut varat yhdistettiin myöhemmin Artturi Hiidenheimon 75-vuotispäivän rahastoon ja niistä muodostettiin vuonna 1955 Elli ja Artturi Hiidenheimon säätiö, jonka tarkoituksena on "uskonnollisen toiminnan, sivistyksellisten rientojen ja vapaan valistustyön tukeminen, Vihdin historiaa koskevien ansiokkaiden tutkimusten ja kotiseutumuseohankkeen avustaminen sekä paikkakunnan maataloudellisen ja teollisen toiminnan kehittäminen". Rahastoa kartutettiin vielä Artturi Hiidenheimon testamenttivaroilla.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto perusti 21.12.1950 liittoneuvostonsa varapuheenjohtajan Elli Hiidenheimon muistoa kunnioittaakseen hänen nimeään kantavan stipendin, joka vuosittain jaetaan Mannerheimliiton Kodinhoitaja-opistossa opiskelevalle lahjakkaalle oppilaal-le. Artturi Hiidenheimo lahjoitti silloin stipendirahastoon merkittävän rahasumman. Kodinhoitajaopiston juhlassa 25.3.1953 paljastettiin Elli Hiidenheimon ja Katri Bergholmin kuvat.

Elli Hiidenheimon (aik. Tavastähti) kirjallista toimintaa:

Tavastähti, Elli [salanimellä Anni Sorainen]: Merenneito. Romaani. 130 s. Kustannusosakeyhtiö Kirja. 1915.

Tavastähti, Elli: Kymmenen käskyä mielisairasten hoitajille yksityiskodeissa. 14 s. Sosiaalihalitus, Köyhäinhoidontarkastusosasto. (Erikseen ruots. Tio bud för vårdare av sinnessjuka i enskilda hem). 1921.

Tavastähti, Elli: Köyhäinhoidon käsikirja. 324 s. WSOY. 1924. Toinen painos 1926.

Tavastähti, Elli [salanimellä E. Hämeenlinna]: Viidenkymmenen villitys. Näytelmä. 1925.

Tavastähti, Elli: Lapsi huutaa eli Lastenhoitajaa haetaan. Yksinäytöksinen murhenäytelmä, joka päättyy onnellisesti. Lisänä runo "Lapsen päivä" lasten lausuttavaksi. 16 + 2 s. Kenraali Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 1925.

Tavastähti, Elli: Pekkalan emäntä näkee unia. Kolminäytöksinen näytelmä. Näytelmäkirjasto n:o 173. 49 s. Kustannusosakeyhtiö Kirja. 1927.

Tavastähti, Elli: Yksityinen huoltotoiminta Suomessa. Luettelo yksityisistä huoltojärjestöistä ja laitoksista. 69 s. Valtioneuvosto. 1928.

Hiidenheimo, Elli: Kansallisen Kokoomuspuolueen Naisjärjestöt. Kirjoitus teoksessa: Suomen itsenäisyys ja poliittiset perinteet. Kokoomuspuolueen 20-vuotisjuhlajulkaisu. 1938.

Hiidenheimo, Elli: Kertomus Vihdin pitäjän köyhäinhoidosta (1738–1865). 111 s. Vihdin kunta. 1939.

Hiidenheimo, Elli (täydent.): Vihdin Oravalan sukutila. Tila- ja henkilöhistoriaa keskiajasta nykyaikaan. Kirjoittanut Kaarlo Soikkeli. Täydennyksin ja liittein varustanut Elli Hiidenheimo. Painoon toimittanut Eino Parikka. Helsinki 1953.

Hiidenheimo, Elli [nimimerkillä Harrastelija]: suuri määrä pakinoita "Heijastuksia" Suomen Naisessa useiden vuosien aikana.

Radiokunnelmia sota-aikana.

Teksti: Arno Forsius. Julkaistu alunperin Vihti 500-juhlasivustolla.